

uns exemples. «*Ja veus, Déu meu, amb quina reiteració, amb quina/complaença m'aturo damunt les teves coses.//No saben els meus ulls tancar-se a la llum teva, //ni el meu palp a les formes, ni el cor a un vague somni.*» Amb aquest to maragallà el poeta trenca la seva continuada reflexió sobre els éssers i les coses. Interrogant-se continuadament: «*Digues-me, ombra amiga, que anit, pres de recança, //al fons de la meua ànima en màgic somni he vist...*». Observació minuciosa, no com a retrat sinó com a element que forma part de la vida del poeta: «*Aquests camps tardorencs, puix que la tarda és clara, //estenen cap al sol llurs revelats tresors, //que el camí meu parteix...*» «*Bé comprenc que això és tota la meua vida...*». Tot en funció de la vida, verdor, arbre, dia, sol, núvols, pinars, llum. Tot per dir-nos d'uns murs: «*La verdor torna ombrívola al Pla Roig —mor el dia— //i els darrers raigs de sol, entre els núvols, pel cel //s'allarguen i fereixen els alts pinars: somia //la llum pels cims i als murs de calç de Sant Miquel.*» Un diàleg mantingut amb l'illa. L'illa ho presideix tot, cautament, pudorosament, íntimament: «*L'illa, davall, retorna //fulgors. El mar l'envolta //amb marc d'immensitat.*» (...) «*Però el mar no et coneix, //illa. El teu verd tresor //ignoren les onades...*» «*l'illa, sí, això que esguardes, //ferma i clara la terra //i el mar voltant-la —l'illa //és més que terra sola: //li cal el mar...*» «*Un silen-*

ci, una illa //atapeïda i fonda //ha volgut ésser dita.» I, efectivament, ha estat dita. I amb força al poema *Illa*, el seu gran poema. «*Aquesta terra alçada dins el migdia esvelt, //relleus, llum en la llum, serenament!...*»

El poeta ja està preparat per abordar la plenitud d'un domini poètic: quartetes, tankes, sonets... «*Oh Balansat de vents i fonts pregones, //cingles reptant una insistència d'ones //i camps oberts de feina i de saó! //Es succeeixen llunes en silenci, //i apar —passa una noià— que comenci //un temps intacte en cada estació.*» La meravella dels 42 sonets de Balansat, topònim que ha transcrit en diferents grafies: Balançat, Balansat. 42 sonets d'inquietud, d'angoixa, d'afany, de joia, de terra. Tot ofert a nosaltres, sobretot l'amor. «*Qui la dirà, la joia? Quan? És ara! //Mireu-la, que difícil! Gairebé...*» (...) «*Ara et veig des de sempre, terra amada //pregona dins el pols i el pensament...*» (...) «*Escolta el cant remot. No sents, sorpresa //entre els mots vells, l'aurora, un fresc alé //aixecat sobre el bosc, un cel serè //que es deixondeix, un rou, una dolcesa?*»

I concomitant, la lluita amb el mot, aquells mots vells que el poeta fa nous cada moment. L'instrument indispensable. «*Veig la lluita guanyada. //Vet aquí els teus mots densos, //closos, perfets, Volien //només això, ser un món //novell, en clara òrbita //de tu després...*» Uns mots que

duen tota la intensitat del lloc i del moment. «*El mot illenc duu salabrora marina...*». I després, havent passat per la prova de les tankes, la maduresa de dos llibres, *El cop a la terra*, *Declarat amb el vent*. Una nova lectura d'aquests llibres em referma el que vaig dir a la revista «*Poemes*» ara fa uns quinze anys: «*Quan hom arriba pel dolor, per una profundíssima meditació, a allò que ha passat desapercbut per a tants, d'abans i d'avui, vol dir un arrelament a un temps i a un lloc i a uns homes, vol dir una presa de consciència. I quan el to és humil, gairebé passiu, hom sospita un anhel de sentir-se integrat a una col·lectivitat comuna. I llavors sí, que s'il·lumina aquell teló de fons que és l'avenir. I fins els elements de la natura deixen el camí romàntic per a esdevenir aquella força que marca els camins ocults del món, on viu estranyament, i a vegades oculta i difícil, la poesia.*»

Essencialment Villangómez és això. I és la dicció més preclara de les illes. I un esforçat treballador de la poesia catalana, d'ara i de sempre.

JOAN COLOMINES
B., 25 d'octubre de 1979
Dia de l'Estatut

El sentiment del país a l'obra de Marià Villangómez

per Rosa Vallès Costa

Podriem dir de Marià Villangómez que és l'escriptor de la terra. Tant a la seua obra poètica com als seus escrits en prosa els paisatges i els hòmens d'Eivissa i Formentera hi són sempre presents. Marià Villangómez ens dóna, amb una gran sensibilitat, un coneixement sentit de la terra que el va veure néixer i dels hòmens que en són el suport de la història. Nascut a Dalt Vila, a la part noble d'aquesta mil·lenària Eivissa, és la ciutat que gaudeix de les preferències del poeta. En descriure-la, la converteix en un ésser viu a través d'una munió de petits detalls on hi és palesa la mà de l'home. Encara record amb admiració la presentació que de l'illa i la seua ciutat va fer en el primer

número del butlletí de la Cambra de Comerç dedicat a Eivissa¹; les cases esgraonades al puig, amb balcons i finestres —com ulls oberts— mirant cap al port, anaven prenent una dimensió que fins llavors m'havia passat desapercbuda. I és que, a més d'un coneixement intuïtiu, Marià Villangómez reuneix també una gran cultura i un coneixement científic que fa que la seua obra sigui d'obligada consulta a tots aquells que vulguin realitzar estudis sobre les nostres illes, d'història, geografia o qualsevol altre aspecte en el conjunt de les ciències socials. A més de la ciutat, tres són els paisatges que més freqüentment inspiren el poeta: el Pla de Vila, amb Jesús, Sant Jordi i ses Salines, Sant Miquel de Balansat, i l'illa germana de Formentera. Tres models que, junt amb la ciutat, resumeixen tota la geografia i la història illenques.

Des del punt de vista del sentiment del país distingiríem a l'obra de Marià Villan-

gómez dos vessants. La primera, a l'obra poètica, sempre en català, ens dóna un concepte líric de les illes, amb la visió d'un paisatge humanitzat per l'acció de l'home. La segona, a l'obra en prosa, vol donar a conèixer el país i els seus hòmens a un públic més ampli; així s'expressarà preferentment en català, però també en castellà quan les circumstàncies ho facin necessari.

Els poemes. — És aquí on la personalitat de l'escriptor se'ns mostra en tota la seua profunditat. Poeta d'unes illes petites, on la mar i el vent hi són omnipresents, on les dimensions queden sempre a mesura de l'home, assoleix unes descripcions líriques en què les característiques del poble eivissenc, formant una unitat amb el paisatge, són perfectament captades i recreades per al lector. *El cop a la terra*, *Sonets de Balansat*²; *Elegies i paisatges*, *Terra i somni*³; *La Miranda*, *Declarat amb el vent*⁴, són títols que ens parlen d'aquest país con-

¹ *La isla de Ibiza*, «Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación de Palma de Mallorca», n.º 630 (1961), p. 2-9.

vertit en món líric i tanmateix a l'abast de tothom. Mar i vent, activitat humana reflectida en el paisatge, la ciutat, són els protagonistes, com ens indiquen els poemes reunits sota els epígrafs *Entre la mar i el vent*, de *La Miranda*; *Tres sonets al vent*, d'*Els dies*; *Del vent*, *Terra natal*, *Paisatges tardorencs...* d'*Elegies i Paisatges*; *Geografia humana*, de *Declarat amb el vent*. Moltes vegades descriptiu, d'altres evocador, en *El poema d'Els béns incompatibles* ens diu així:

Un silenci, una illa
atapeïda i fonda
ha volgut ésser dita.

La prosa. — Aquí es manifesta la intenció de l'home solidari de donar a conèixer en la llengua parlada aquells aspectes —globalment o parcial— que considera més característics de l'illa i els seus hòmens. Així ha col·laborat en diverses publicacions balears i del Principat amb articles de gran qualitat. En el *Llibre d'Eivissa*⁵ sintetitza la personalitat de les illes; la segona versió, *Eivissa* (1974) porta l'aclaridor subtítol *La terra. La història. La gent*. Menció a part mereix *L'any en estampes*⁶ subtítulat *Visions d'Eivissa*, obra lírica en prosa, que ens ofereix les variacions al paisatge i a les activitats humanes al llarg de les quatre estacions; es centra en el poblet de Sant Miquel però presenta així mateix magnífiques descripcions de la ciutat i el Pla de Vila i referències a Formentera.

Així, podríem resumir l'obra de Marià Villangómez en aquest intent de comunicar el seu amor a la terra i als hòmens. Com que el principal vehicle de comunicació humana és el llenguatge, en el poeta es reflecteix també un amor a la pròpia llengua i un sentiment de solidaritat cap a tots els hòmens que la parlen. També queda palesa a la seua obra una voluntat de conscienciació de la nostra personalitat com a poble, amb unes arrels geogràfiques —la terra, transformada per l'acció secular del mateix home— i històriques —amb uns condicionants que han contribuït a conformar les peculiaritats dels eivissencs i formenterers. Aquest triple amor a la terra, als hòmens i a la pròpia llengua queda sintetitzat en el *Curs d'iniciació a la llengua*⁷, on l'estudi de les normes gramaticals va acompanyat del suport d'unes lectures eivissenques i formenteres que resumeixen els aspectes paisatgístics, culturals i històrics del nostre poble.

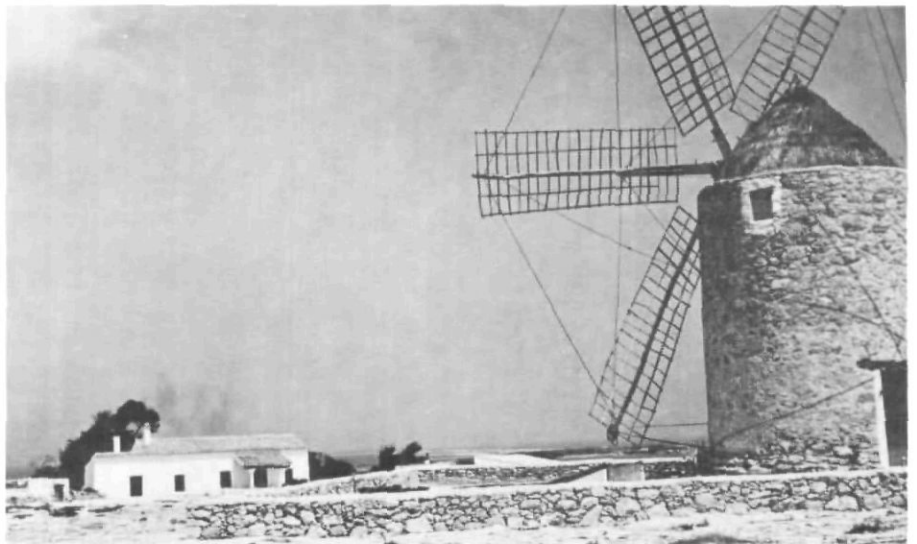
ROSA VALLÈS COSTA

2 Aquests dos llibres de poemes, junt amb *Els dies* i *Els béns incompatibles*, més una selecció d'*Elegies i paisatges* i *Terra i somni*, *La Miranda* i *Declarat amb el vent* han estat recollits a *Antologia poètica*, Barcelona, Selecta, 1969.

3 Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1972.

4 Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1977.

5 Barcelona, Selecta, 1957.

Tres indrets estimats de l'escriptor, fotografiats per ell mateix.

6 Barcelona, Barcino, 1956. Hi ha segona edició, 1975, Institut d'Estudis Eivissencs.

7 Eivissa, Institut d'Estudis Eivissencs, 1972. Hi ha segona edició, 1978.